

Hjemmefronten likviderte også sine egne! Britene satte opp likvidasjonslistene.

- Nazistene var ikke farlige for oss før de fikk tak i lederne for motstandsarbeidet. Men ble topplederne tatt, var det fare på ferde. Hvis de sprakk, fikk det meget alvorlige konsekvenser for andre som var innblandet i samme arbeide. I slike situasjoner var likvidering av egne folk tillatt.

Dette fortalte XU-agenten, Harald Sem, til journalist Stein Viksveen i 1985. Blant journalistene i «Stavanger Aftenblad» var det ofte blitt drøftet hvordan man skulle få en av Norges mest aktive motstandsmenn til å snakke, og endelig lykkes det.

Betingelsen var likevel at hans beretninger ikke måtte slås stort opp, men heller samles i et lokalpreget hefte under tittel: «Den hemmelige krigen i Rogaland».

Heftet ble straks revet bort, og er senere ikke kommet i nytt opplag.

Utrolig nok, for hva XU-agenten forteller er nytt for de fleste, ja, det rene sprengstoff, som kanskje gir svaret på hvorfor boken om hele XU-organisasjonens virksomhet i Norge ennå ikke er skrevet.

Folk og Land har sikret seg heftet, og gjengir her et par avsnitt fra innholdet:

Av Kjell Blich Schreiner

Det ble militærkontoret ved legasjonen i Stockholm som fikk i oppdrag å holde oppsyn med «opposisjonelle grupper», det vil i praksis si kommunistene.

- Det ble drevet en betydelig kommunistisk celledannelse, forteller Sem. Kommunistene drev harde militære treningsprogrammer. De hadde sine egne organisasjoner og egne kommunikasjonslinjer til Norge. De beveget seg helt tydelig på utsiden av det norske samfunnet i Sverige. Det fantes heller ingen nøyaktig fortegning i legasjonen over hvem som var hvem blant kommunistene. Mange av kommunistene ønsket ikke å bli registrert i legasjonen. De henvendte seg i stedet til den sovjetiske legasjonen og fikk sine pass utstedt der, såkalte svarte pass. Deretter fikk de oppholdstillatelse av svenske myndigheter.

Ved et par anledninger oppsøkte Sem treningsleirer med sterke kommunistiske innslag i Nord-Sverige. Offisielt var han der for å søke støttepunkter for kurer-tjenesten fra Norge til Stockholm. Hovedhensikten var å lodde stemningen i leirene og se hvem som befant seg der.

- Militærkontoret og XU fikk etter hvert et sterkt inntrykk av at hovedhensikten til kommunistene ikke var å sende geriljastyrker hjem, men å stå sterkest mulig den dagen freden kom, sier Sem.

Sommeren 1944 begynte

man å se resultatene av den kommunistiske virksomheten. Det ble dannet flere og flere kommunistiske grupper på Sørlandet og Vestlandet. Sabotasjevirkosomheten økte sterkt. Samtidig kom det meldinger om at kommunistene plyndret Milorgs våpenlagre i Norge.

Denne siste meldingen utløste alarm i legasjonen og en av de ansvarlige i Rogaland ble relativt snart identifisert. Da Harald Sem høsten 1944 vendte tilbake til Rogaland med nye oppdrag for XU hadde han med seg likvideringsordre på flere personer. En av dem var Helge Hansen, en av de mest fram-tredende motstandsfolkene på kommunistisk side i Rogaland.

Fem navn sto på Harald Sems likvideringsliste. Foruten Helge Hansen var det en norsk nazist og to fram-tredende ledere i motstandsbevegelsen, Otto Olsen og Knut Aksnes. Den femte var en av dem som hadde «sprukket» under forhør og som etter XUs og britenes oppfatning var gått for langt i sitt påtvungne samarbeid med tyskerne.

La det med en gang være sagt at Harald Sem ikke drepte noen av dem.

Det kan være minst to årsaker til at Helge Hansen sto på likvideringslisten. Det var ikke tvil om at kommunistene i Stavanger-området forbedte seg på økt aktivitet.

Det ble bekreftet i månedsskiftet november/desember 1944, da knottfabrikken i Hillevåg ble sprengt. I samme

periode ble en norsk nazist og en tysk gestapist skutt og drept i Stavanger.

Det var nettopp det den norske og den britiske etterretningstjenesten for en hver pris ville unngå. Såvel XU i Stockholm som Secret Intelligence Service i London ønsket absolutt ro i denne delen av Norge for å kunne drive en effektiv etterretningstjeneste med kartlegging av all sjøverts trafikk.

Kom man nå inn i en periode med attentater og bombesnell, så ville det bli vanskeligere å drive effektiv etterretningsevne. Følgelig kunne det være av interesse å rydde av veien en av eksponentene for denne «harde» linjen, som en advarsel for alle andre som systemet med lignende planer.

Det kan også ha vært en annen årsak til at Helge Hansen sto på likvideringslisten. Han var beskyldt for å ha plyndret Milorgs våpenlagre. I Stockholm og London var man på dette tidspunktet opp-tatt av kommunistenes rolle etter frigjøringen, og der hersket det som nevnt frykt for at de ved våpenmakt kunne forsøke å tilrive seg makten. Nå tok de angivelig våpen fra Milorg. Derfor kunne ordren om likvidering være en forsmak på en maktkamp som noen fryktet ville bryte ut.

Likvideringslisten til Harald Sem inneholdt to andre overraskelser; på listen sto to av toppmennene i motstandsbevegelsen: Otto Olsen og Knut Aksnes.

- Nazistene var ikke far-

lige for oss før de fikk tak i lederne i motstandsarbeidet, sier Sem. Men ble topplederne tatt, var det fare på ferde. Hvis de «sprakk», fikk det meget alvorlige konsekvenser for andre som var innblandet i samme arbeid. Deres liv sto på spill og en møysommelig oppbygd organisasjon kunne bli knust på timer. I slike situasjoner var likvidering av egne folk tillatt.

Harald Sems umulige opp-gave besto altså i å komme Gestapo i forkjøpet, og likvidere motstandsfolk umiddelbart før en truende arrestasjon, eller så snart som mulig etter arrestasjonen, noe som var enda vanskeligere.

Sem sto selv på en likvideringsliste, og han vet hvem som var blinket ut til å ta hans liv. Det ville imidlertid ikke blitt nødvendig. Han hadde sin blåsyrekapsel i underkjenven.

Den norske nazisten på likvideringslisten var ansatt i Stapo. Han var beskyldt for angiveri og mishandling av fanger. Sem undersøkte i første omgang påstandene og kom til at de var sterkt overdrevet.

Han så ingen grunn til en likvidering, som ville satt tyskerne og Gestapo i alarmberedskap. Etter krigen ble mannen dømt til fengselstraff.

Femtemann på listen var en av de motstandsfolkene som var blitt tatt. Da han «sprakk», gikk det en arrestasjonsbølge over Stavanger. For XU og Secret Intelligence Service var det nett-

opp hans tilfelle som gjorde det påkrevet å sette Otto Olsen og Knut Aksnes på likvideringslisten, for å forhindre gjentagelser.

Det er oppsiktsvekkende at det fantes lister over folk som skulle tas av dage, lister som var godkjente av høyere norske myndigheter.

Når det gjelder listen med de fem navnene som Harald Sem hadde med seg til Rogaland, så ble den satt opp av XUs ledelse i Stockholm og godkjent av legasjonens rettskontor.

Meget tyder imidlertid på at den egentlige avgjørelsen ble truffet av britenes Secret Intelligence Service (SIS). Navnene på listen ble formidlet gjennom SIS' forbindelsesoffiser Bushman, som var fast knyttet til XU-staben i Stockholm.

Hvordan kunne så SIS i London sette opp en liste over folk som burde likvideres i Rogaland? For å kunne treffe en så alvorlig avgjørelse, var det nødvendig med detaljkunnskaper om forholdene i fylket. Det er nærliggende å tro at opplysningene må ha kommet fra dem som var best i stand til å vurdere forholdene; sentrale personer innen motstandsapparatet i Rogaland. De behøver ikke å ha foreslått likvideringer, men kan ha beskrevet situasjoner på en slik måte at SIS-ledelsen anså likvidering for nødvendig.

Sabotasjen og drapene førte øyeblikkelig til skjerpede tyske sikringstiltak og kontroller.